

Alleen op de wereld

Hector Malot

Alleen op de wereld

Vertaald en van een nawoord voorzien door
August Willemsen

GROTE *letter*

Uitgeverij De Arbeiderspers

Amsterdam · Antwerpen

www.groteletterboeken.nl

Copyright Nederlandse vertaling © 1999 August Willemsen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Oorspronkelijke omslag: Steven van der Gaauw
Omslagontwerp grote letter editie: Kelvin Covalo

ISBN 978 90 295 8401 2 / NUR 301

Deze uitgave wordt in samenwerking gemaakt met
Uitgeverij Oorsprong, Deventer
www.uitgeverijoorpsrong.nl

Aan Lucie Malot

Onder het schrijven van dit boek heb ik voortdurend aan jou gedacht, mijn kind, en je naam is steeds op mijn lippen geweest. Zou Lucie dit begrijpen? Zou Lucie dit interessant vinden? Lucie, aldoor Lucie. Jouw naam, zo vele malen uitgesproken, dient dus geschreven te worden als aanhef tot deze bladzijden; ik weet niet welk lot ze wacht, maar wat dat lot ook mag zijn, ze zullen mij een genot hebben gegeven dat meer waard is dan alle successen bij elkaar: de voldoening te weten dat jij ze kunt lezen – en de vreugde je ze aan te bieden.

Hector Malot

Deel I

[I] In het dorp

Ik ben een vondeling.

Maar tot aan mijn achtste jaar heb ik gedacht dat ik, net als alle andere kinderen, een moeder had, want wanneer ik huilde was er altijd een vrouw die mij zo teder tegen zich aan drukte en in haar armen wiegde, dat mijn tranen ophielden te stromen.

Nooit ging ik naar bed zonder dat een vrouw mij welterusten kuste, en wanneer de decemberwind de sneeuw tegen de witbevroren ruiten plakte, nam ze mijn voeten in haar beide handen en bleef zo bij me zitten tot ze weer warm waren, terwijl ze een lied zong waarvan ik mij nu nog de melodie en enkele woorden kan herinneren.

Wanneer ik langs de grazige wegen of op de heide onze koe hoedde en door een onweersbui werd overvallen, kwam ze me tegemoet hollen en dan dwong ze me te schuilen onder haar wollen rok, die ze zorgzaam over mijn hoofd en schouders sloeg.

En wanneer ik, ten slotte, ruzie had met een van mijn vriendjes, kon ik haar vertellen van mijn verdriet en bijna altijd vond ze dan de juiste woorden om me te troosten of me gelijk te geven.

Door dit alles en nog een heleboel andere dingen, door de manier waarop ze tegen me praatte, door de manier waarop ze me aankeek, door haar liefkozingen, door de tederheid die ze in haar stem legde zelfs wanneer ze me een standje gaf, dacht ik dat zij mijn moeder was.

Ziehier hoe ik te weten kwam dat zij slechts mijn pleegmoeder was.

Mijn dorp, of, beter gezegd, het dorp waar ik ben opgegroeid, want ik heb nooit een eigen dorp gehad, geen geboorteplaats, evenmin als ik een vader en moeder heb gehad, het dorp, kortom, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht, heet Chavanon; het is een van de armste dorpen van Midden-Frankrijk.

Die armoe heeft het niet te wijten aan de luiheid of lusteloosheid van zijn inwoners, maar aan zijn ligging midden in een weinig vruchtbaar gebied. De bodem heeft er geen diepte, en voor een goede oogst zouden meststoffen en andere hulpmiddelen nodig zijn, die in de streek niet voorhanden zijn. Men vindt dan ook (althans men vond, in de tijd waarvan ik spreek) slechts weinig bebouwde akkerlanden, terwijl men aan alle kanten uitgestrekte zandgronden ziet waarop niet anders groeit dan heide en brem. Daar waar de heidelanden ophouden, beginnen de *landes*; en op die hoger gelegen vlakten doet de gure wind de schamele boomgroepjes verschrompelen die hier en daar hun gekronkelde en gefolterde takken verheffen.

Om echt mooie bomen te vinden moet men de hooglanden verlaten en afdalen in de plooien van het terrein, naar de rivieroeveren waar, in smalle grasstroken, grote kastanjeboomen groeien en machtige eiken.

In een van die valleien, aan de oevers van een beekje dat zijn snelle wateren stort in een zijrivier van de Loire, staat het huis waar ik mijn eerste levensjaren heb doorgebracht.

Tot aan mijn achtste jaar had ik in dat huis nooit een man

gezien; toch was mijn moeder geen weduwe, maar haar echtgenoot, die steenhouwer was, zoals zo vele arbeiders uit de streek, werkte in Parijs en was niet meer in het dorp terug geweest sinds ik de leeftijd had om te zien of te begrijpen wat zich om mij heen afspeelde. Hij liet alleen af en toe van zich horen door een van zijn kameraden wanneer die terug naar huis ging.

‘Moeder Barberin, uw man maakt het goed; hij laat u zeggen dat hij veel werk heeft en ik moest u dit geld hier overhandigen; wilt u het natellen?’

En dat was alles. Moeder Barberin nam genoeg met dit nieuws: haar man verkeerde in goede gezondheid; het werk betaalde; hij verdiende zijn brood.

Uit het feit dat Barberin zo lang in Parijs was gebleven moet men niet afleiden dat hij daarom minder van zijn vrouw hield. Zijn afwezigheid had niets te maken met een slechte verstandhouding. Hij bleef in Parijs enkel en alleen omdat het werk hem daar vasthield. Wanneer hij oud zou zijn, zou hij weer bij zijn goede oude vrouw komen wonen, en met het geld dat ze dan opzij hadden gelegd zouden ze geen ellende hoeven te duchten tegen de tijd dat de ziekten en gebreken van de ouderdom zouden komen.

Op een novemberdag, tegen het vallen van de avond, naderde een mij onbekende man ons huis en bleef voor het hek staan. Ik zat op de drempel takken te breken voor het vuur. Zonder het hek open te duwen boog de man zich eroverheen, keek me aan en vroeg of hier misschien moeder Barberin woonde.

Ik zei hem binnen te komen.

Hij duwde het hek open, dat knarste in zijn hengsels, en liep met trage schreden op het huis af.

Nog nooit had ik een man gezien die zo onder het vuil zat; modderspatten, sommige nog vochtig, andere al opgedroogd, bedekten hem van hoofd tot voeten en aan alles was te zien dat hij een lange voetreis achter de rug had over barre wegen.

Moeder Barberin was op het geluid van onze stemmen aan komen lopen en op het moment dat hij over de drempel stapte stond ze tegenover hem.

‘Ik heb bericht uit Parijs,’ zei hij.

Eenvoudige woorden, die we al meer dan eens hadden gehoord; maar de toon waarop hij ze zei leek in niets op die waarmee andere keren werd gezegd: ‘Uw man maakt het goed, hij heeft veel werk.’

‘O, mijn God!’ riep moeder Barberin uit, terwijl ze de handen ineensloeg, ‘Jérôme heeft een ongeluk gehad!’

‘Ja, dat is waar, maar er is geen reden tot al te grote bezorgdheid; uw man is gewond, ik zweer u dat dit de waarheid is; hij is niet dood. Het is echter mogelijk dat hij altijd kreupel zal blijven. Voorlopig ligt hij in het ziekenhuis. Ik lag daar in het bed naast hem, en omdat ik terugging naar huis, vroeg hij mij bij u langs te gaan en u op de hoogte te stellen. Ik kan helaas niet langer blijven, want ik heb nog drie mijl te gaan en het wordt al donker.’

Moeder Barberin, die natuurlijk meer van de zaak wilde weten, smeekte de man te blijven voor het avondeten; de wegen waren slecht; het gerucht ging dat er wolven waren gezien in de bossen; de volgende ochtend zou hij verdergaan.

Hij ging zitten in de hoek bij de schoorsteen en onder het eten vertelde hij ons hoe het ongeluk was gebeurd: Barberin was gedeeltelijk verpletterd onder een steiger die was ingestort, en omdat bewezen was dat hij niets te zoeken had op de plaats van het ongeval, weigerde de ondernemer hem ook maar enige schadeloosstelling uit te keren.

‘Hij heeft niet geboft, die arme Barberin,’ zei de man; ‘nee, hij heeft niet geboft; er zijn slimme jongens die uit zo’n ongeluk een mooie uitkering hadden gehaald, maar uw man krijgt niets.’

En terwijl hij zijn broekspijpen, die stijf waren geworden onder de laag verharde modder, voor het vuur droogde, herhaalde hij de woorden ‘hij heeft niet geboft’ met een zo oprechte spijt dat duidelijk werd dat hij, als het aan hem lag, zich graag kreupel had laten maken als hij daarmee een mooie uitkering had kunnen krijgen.

‘Maar evengoed,’ zei hij, tot besluit van zijn verhaal, ‘heb ik hem aangeraden de ondernemer een proces aan te doen.’

‘Een proces! Dat kost een boel geld.’

‘Ja, maar als je wint!...’

Moeder Barberin had maar al te graag naar Parijs gewild, maar een zo lange en zo kostbare reis, daar viel niet aan te denken.

Niettemin gingen we de volgende ochtend naar het dorp om de pastoor om raad te vragen. Deze wilde haar niet laten vertrekken zonder eerst te weten of ze haar man van enig nut kon zijn. Hij schreef aan de aalmoezenier van het ziekenhuis waar Barberin werd verpleegd, en enkele dagen later kreeg hij een brief terug met het antwoord dat moeder Barberin beter

niet kon komen maar dat ze haar man een som gelds moest sturen omdat hij een proces zou aanspannen tegen de ondernemer bij wie het ongeluk zich had voorgedaan.

Dagen en weken gingen voorbij en van tijd tot tijd kregen we brieven waarin om steeds meer geld werd gevraagd; in de laatste, nog dringender dan alle voorgaande, zei Barberin zelfs dat we, als we geen geld meer hadden, dan maar de koe moesten verkopen.

Slechts zij die op het land hebben geleefd, onder boerenmensen, weten welk een verdriet en pijn er schuilt in die drie woorden: ‘de koe verkopen’.

Voor de bioloog is de koe een herkauwend dier; voor de wandelaar is ze een beest dat goed staat in het landschap wanneer ze haar zwarte snuit, vochtig van dauwdruppels, uittilt boven het gras; voor het stadskind is ze de bron van melk en van roomkaas; maar voor de boer is ze veel meer en iets veel beters. Hoe arm hij mag zijn en hoe groot zijn gezin ook is, hij kan er gerust op zijn dat ze geen honger zullen lijden zolang er een koe in de stal staat. Aan een halsterriem of aan een eenvoudig om de hoorns geknoopt stuk touw kan een kind de koe langs de grazige wegen leiden, daar waar de weidegrond niemand toebehoort, en 's avonds heeft het hele gezin boter in de soep en melk om de aardappelen in te dopen; vader, moeder, de kinderen, groot en klein, iedereen leeft van de koe.

Wij, moeder Barberin en ik, leefden zo goed van onze koe dat ik, tot op dat moment, nog haast nooit vlees had gegeten. Maar niet alleen leefden we van haar, ze was ook onze kameraad, onze vriendin, want men moet niet denken dat de koe

een stom beest is, integendeel, het is een intelligent en door en door fatsoenlijk dier, en dit des te meer wanneer men haar met zorg heeft grootgebracht. Wij streelden haar, praatten met haar, zij begreep ons en zij, van haar kant, wist met haar grote, ronde, zachte ogen ons heel goed aan het verstand te brengen wat ze wilde of wat ze onaangenaam vond.

Kortom, wij hielden van haar en zij hield van ons, daarmee is alles gezegd.

En ondanks dat alles moesten we ons van haar scheiden, want de enige manier om aan Barberins eisen te voldoen was ‘de koe verkopen’.

Er kwam een koopman bij ons thuis die onze *Roussette* van alle kanten bekeek, en nadat hij wel honderd keer had gezegd dat ze hem helemaal niet beviel, dat het een armeluiskoe was die hij aan niemand zou kunnen verkopen, dat ze geen melk gaf en slechte boter, had hij ten slotte gezegd dat hij haar wel wilde kopen, maar alleen uit de goedheid zijns harten en om moeder Barberin ter wille te zijn, die zo’n braaf mens was.

En de arme *Roussette*, alsof ze begreep wat er gebeurde, had niet uit de stal willen komen en was begonnen te loeien.

‘Jaag jij haar eens op van achteren,’ zei de koopman tegen mij, terwijl hij me de zweep reikte die hij om zijn hals had hangen.

‘O nee, dat niet,’ zei moeder Barberin.

En terwijl ze de koe bij het halstertouw nam, zei ze zachtjes tegen haar: ‘Kom maar, liefje, kom, kom.’

En *Roussette* had niet langer tegengestribbeld; eenmaal op de weg, had de koopman haar achter zijn kar gebonden en toen moest ze wel mee, achter het paard aan.

Wij gingen weer naar binnen. Maar nog lange tijd hoorden we haar geloei.

Geen melk meer, geen boter meer. 's Morgens een stuk brood; 's avonds aardappelen met zout.

Kort nadat we *Roussette* hadden verkocht was het vastenavond; het jaar daarvoor had moeder Barberin met vastenavond nog een feestmaal van flensjes en appelbollen voor me gemaakt; en daarvan had ik zo veel gegeten, zo veel, dat ze er helemaal blij van was geworden.

Maar toen hadden we *Roussette* nog, die ons de melk had gegeven om het beslag aan te lengen en boter voor in de pan.

Geen *Roussette* meer, geen melk, geen boter, geen vastenavond; dat had ik mezelf al voorgehouden, zonder hoop op een vrolijke avond.

Maar moeder Barberin had een verrassing voor me in petto; ofschoon ze niet brutaal van aard was, had ze van de ene buurvrouw een kom melk gevraagd, van de andere een stuk boter, en toen ik thuiskwam, tegen twaalf uur, was ze juist bezig meel te strooien in een grote aarden pot.

‘Hé, meel!’ zei ik, terwijl ik dichterbij kwam.

‘Ja zeker,’ antwoordde ze glimlachend, ‘meel. Net wat je zegt, Rémi. Mooi tarwemeel. Moet je eens ruiken. Lekker, hè?’

Als ik had gedurfd, had ik gevraagd waarvoor dat was, dat meel; maar juist omdat ik het zo graag wilde weten, durfde ik er niet over te beginnen. En aan de andere kant wilde ik ook niet zeggen dat ik wist dat het vastenavond was, om moeder Barberin geen verdriet te doen.

‘Wat maken we van meel?’ vroeg ze terwijl ze me aankeek.

‘Brood.’

‘En wat nog meer?’

‘Pap.’

‘En wat nog meer?’

‘Gut... dat weet ik niet.’

‘Jawel, dat weet je heel goed. Maar omdat je een lieve jongen bent, durf je het niet te zeggen. Je weet dat het vandaag vastenavond is, flensjesdag, appelbollendag. Maar omdat je ook weet dat we geen melk en geen boter hebben, durf je er niet over te praten. Is het niet zo?’

‘O, moeder!’

‘En omdat ik dat allemaal geraden had, heb ik ervoor gezorgd dat vastenavond voor jou geen nare dag zou zijn. Kijk eens in de broodkist.’

Ik tilde het deksel op, zo vlug als ik kon, en ik zag melk, boter, eieren en drie appels.

‘Geef mij die eieren,’ zei ze, ‘en terwijl ik de eieren breek kun jij de appels schillen.’

Ik sneed de appels in plakjes en zij brak de eieren in het meel, waarna ze alles begon op te kloppen en er nu en dan een scheutje melk bij deed.

Toen het beslag dun genoeg was, zette moeder Barberin de pot in de hete as, en nu hoefden we alleen maar op het vallen van de avond te wachten, want als avondmaal zouden we de flensjes en de appelbollen eten.

Ik moet eerlijk bekennen dat er voor mij geen eind aan die dag leek te komen en dat ik meer dan eens de doek optilde die over de pot lag.

‘Zo maak je het beslag nog koud,’ zei moeder Barberin, ‘en dan wil het niet rijzen.’

Maar het rees heel goed, met hier en daar van die blaasjes, of belletjes, die aan het oppervlak uiteenspatten. Van heel dat gistende beslag kwam een heerlijke geur van melk en eieren.

‘Breek jij wat takken,’ zei ze; ‘we moeten een mooi helder vuur hebben, zonder rook.’

Eindelijk werd de kaars aangestoken.

‘Gooi het hout maar op het vuur!’ riep ze tegen me.

Deze woorden, waarop ik met zo veel ongeduld had gewacht, hoefden mij geen twee keer gezegd te worden. Weldra lekte een grote vlam in de schoorsteen omhoog en zijn flakkerende schijnsel vulde de keuken.

Daarop nam moeder Barberin de koekenpan van de haak in de muur en plaatste die boven de vlam.

‘De boter.’

Ze nam er wat van op de punt van haar mes, een stukje ter grootte van een noot, en legde het in de pan, waar het al sissend smolt.

Ja, dat was werkelijk een verrukkelijke geur, die des te aangenamer het gehemelte prikkelde omdat we die zo lang niet hadden opgesnoven.

Het was ook een vrolijke muziek, dat gesis en gespetter van de boter in de pan.

Niettemin, hoe aandachtig ik ook luisterde naar die muziek, op een gegeven moment meende ik voetstappen op het erf te horen.

Wie zou ons kunnen komen storen op dit uur? Zeker een buurvrouw, die wat vuur kwam vragen.

Maar ik stond niet stil bij die gedachte, want moeder Barberin had de pollepel in de pot gedoopt en liet een laag room-blank beslag in de pan glijden, dus dit was niet het moment om me te laten afleiden.

Toen klonk de dreun van een stok op de drempel en onmiddellijk daarna werd de deur ruw opengegooid.

‘Wie is daar?’ vroeg moeder Barberin zonder zich om te draaien.

Een man was binnengestapt, en in het volle licht van de vlam kon ik zien dat hij was gekleed in een witte kiel en dat hij een dikke stok in de hand hield.

‘Zo, het is hier feest, zo te zien. Nou, geneer je niet,’ zei hij op barse toon.

‘O, mijn hemel!’ riep moeder Barberin uit terwijl ze snel de pan op de grond zette. ‘Ben jij het, Jérôme?’

Daarop nam ze me bij de arm en duwde me in de richting van de man die op de drempel was blijven staan.

‘Dit is je vader.’

[2] Een pleegvader

Ik was naar hem toe gegaan om hem te kussen, maar met de punt van zijn stok hield hij mij staande.

‘Wie is dat?’

‘Dit is Rémi.’

‘Je had me gezegd...’

‘Ja, dat is zo, maar... Het was niet waar, omdat...’

‘Niet waar, niet waar!...’

Hij deed een paar stappen in mijn richting, zijn stok geheven, en onwillekeurig deinsde ik terug.

Wat had ik gedaan? Wat had ik verkeerd gedaan? Waarom deze ontvangst terwijl ik naar hem toe ging om hem een kus te geven?

Ik kreeg niet de tijd om na te denken over al deze vragen die in mijn verwarde geest opkwamen.

‘Ik zie dat jullie vastenavond vieren,’ zei hij; ‘nou, dat komt mooi uit, want ik rammel van de honger. Wat heb je te eten?’

‘Ik was flensjes aan het bakken.’

‘Ja, dat zie ik; maar je gaat toch geen flensjes geven aan een man die tien mijl in de benen heeft zitten.’

‘Er is niets anders; we hadden je niet verwacht.’

‘Hoezo niets? Niets voor avondeten?’

Hij keek om zich heen.

‘Ik zie dat je boter hebt.’

Hij richtte zijn ogen naar het plafond, naar de plaats waar vroeger het spek aan een haak hing; maar de haak was al sinds lange tijd leeg en aan de balk hingen nu alleen nog wat risten knoflook en ui.

‘En je hebt uien,’ zei hij, terwijl hij met zijn stok een streng van de spijker sloeg; ‘vier of vijf uien, een klont boter en we hebben een lekkere soep. Haal die pannenkoek uit de pan en fruit er wat uien in.’

De pannenkoek uit de pan halen! Moeder Barberin zei geen woord. Integendeel, ze haastte zich te doen wat haar man verlangde, terwijl hij op het bankje ging zitten in de hoek bij de schoorsteen.

Ik had geen stap durven verzetten van de plaats waar de stok me had tegengehouden, en met mijn rug tegen de tafel stond ik naar hem te kijken.

Het was een man van een jaar of vijftig, met een ruw gezicht en harde trekken; zijn hoofd hield hij ietwat scheef boven zijn rechterschouder, als gevolg van de opgelopen verwondingen, en deze misvorming maakte zijn voorkomen nog onheilspellender.

Moeder Barberin had de pan weer op het vuur gezet.

‘Wou je met dat stukje boter soep voor ons maken?’ zei hij.

En hij pakte zelf het bord met de boter en liet de hele kluit in de pan vallen.

Weg boter, weg flensjes.

Op elk ander moment zou deze ramp mij vast en zeker heel diep hebben geraakt; maar ik dacht niet meer aan de flensjes of aan de appelbollen; het enige waaraan ik denken kon was dat deze man, die zo hardvochtig leek, mijn vader was.

‘Mijn vader! Mijn vader!’ herhaalde ik maar steeds, automatisch.

Ik had me nooit echt goed afgevraagd wat een vader voor

iemand zou zijn; instinctief, vagelijk, had ik me zoiets voorgesteld als een moeder, maar dan met een zware stem. Maar nu ik hier zat te kijken naar deze man die uit het niets was verschenen, voelde ik me gegrepen door een angst die me door het hart sneed.

Ik had hem gedag willen kussen, hij had me van zich af gestoten met het eind van zijn stok, waarom? Moeder Barberin duwde me nooit van zich af wanneer ik haar wilde kussen; integendeel, ze nam mij in haar armen en drukte me tegen zich aan.

‘In plaats van daar te staan als een standbeeld,’ zei hij, ‘zou je de borden op tafel kunnen zetten.’

Ik haastte me te gehoorzamen. De soep was klaar. Moeder Barberin diende op in de borden.

Hij verliet zijn hoek bij de schoorsteen, kwam aan tafel zitten en begon te eten, een bezigheid die hij alleen onderbrak om af en toe naar mij te kijken.

Ik was zo in de war, zo onrustig, dat ik niet kon eten en ook naar hem keek, maar steels, en wanneer mijn ogen de zijne ontmoetten sloeg ik ze onmiddellijk neer.

‘Eet hij altijd zo weinig?’ vroeg hij opeens, met zijn lepel op mij wijzend.

‘O nee! Hij eet heel goed.’

‘Jammer! Als hij nou nog weinig at...’

Uiteraard had ik geen zin in praten, en moeder Barberin was al evenmin in een spraakzame bui; ze deed niet anders dan van en naar de tafel lopen en haar man bedienen.

‘Dus je hebt geen honger?’ vroeg hij mij.

‘Nee.’

‘Ga dan maar naar bed, en zie dat je meteen slaapt, anders maak ik me kwaad.’

Moeder Barberin wierp me een blik toe die beduidde dat ik zonder tegenspraak moest gehoorzamen. Maar die raad was overbodig, ik dacht er niet aan me te verzetten.

Zoals het geval is in veel huizen op het platteland, was onze keuken tegelijk slaapkamer. Dicht bij de schoorsteen alles wat voor het eten diende: de tafel, de broodkist, de keukenkast; aan het andere eind de bedden; in de ene hoek dat van moeder Barberin, in de andere het mijne, dat zich bevond in een soort kast waarvoor een lambrekijn hing van rode stof.

Snel kleepte ik me uit en kroop in bed. Maar slapen was een andere zaak.

Men slaapt niet op commando; men slaapt omdat men slaap heeft en omdat men zich rustig voelt.

Wel, ik had geen slaap en ik voelde me niet rustig.

Integendeel, ik voelde me door allerlei gedachten gekweld en diep ongelukkig.

Hoe kon die man mijn vader zijn! En als hij mijn vader was, waarom behandelde hij mij dan zo liefdeloos?

Met mijn neus naar de muur deed ik mijn best deze gedachten te verjagen en in te slapen, zoals hij had bevolen; maar het lukte niet. De slaap kwam niet, ik had me nog nooit zo wakker gevoeld.

Na zekere tijd, ik zou niet kunnen zeggen hoe lang, hoorde ik iemand mijn bed naderen.

Aan de langzame, zware en slepende tred hoorde ik onmiddellijk dat het niet moeder Barberin was.

Een hete adem streek over mijn haren.

‘Slaap je?’ vroeg een gedempte stem.

Ik was zo wijs niet te antwoorden, want die verschrikkelijke woorden ‘anders maak ik me kwaad’ klonken nog in mijn oor.

‘Hij slaapt,’ zei moeder Barberin; ‘zodra hij ligt, slaapt hij, zo is het altijd met hem; je kunt vrijuit spreken, je hoeft niet bang te zijn dat hij je hoort.’

Ik had natuurlijk horen te zeggen dat ik niet sliep, maar ik durfde niet. Men had mij bevolen te slapen, ik sliep niet, ik was dus in overtreding.

‘Hoe staat het met je proces?’ vroeg moeder Barberin.

‘Verloren! De rechters hebben beslist dat het mijn schuld was dat ik me onder de steigers bevond en dat de ondernemer mij niets schuldig is.’

Bij die woorden sloeg hij met de vuist op tafel en begon te vloeken; er kwam geen zinnig woord over zijn lippen.

‘Het proces verloren,’ hernam hij weldra, ‘ons geld verloren, invalide, je reinste misère. En alsof dat niet genoeg is, vind ik hier bij mijn thuiskomst ook nog eens een kind. Wil je zo goed zijn me uit te leggen waarom je niet hebt gedaan zoals ik je had gezegd te doen?’

‘Omdat ik niet kon.’

‘Had je hem niet naar het Vondelingentehuis kunnen brengen?’

‘Men doet niet zomaar afstand van een kind dat men zelf aan de borst heeft gevoed en dat men liefheeft.’

‘Het was jouw kind niet.’

‘Toen ik uiteindelijk wilde doen wat jij had gevraagd, juist toen werd hij ziek.’